

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เพื่อศึกษาความรู้ ค่านิยม วิถีชีวิตกับพฤติกรรมกรบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ของนักเรียนวัยรุ่น ในพื้นที่เขตเมือง จังหวัดชุมพร จำนวน 348 คน รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยการใช้แบบสอบถามและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2554 ของโรงเรียนศรีราษฎร์ และโรงเรียนสะอาดเผด็จมวิทยา จำนวน 2,672 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 ครอบครัว ซึ่งได้แก่ บิดาหรือมารดาของนักเรียนวัยรุ่นและนักเรียนวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณคือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 2,672 คน เป็นนักเรียนโรงเรียนศรีราษฎร์ จำนวน 1,621 คน และนักเรียนโรงเรียนสะอาดเผด็จมวิทยา จำนวน 1,051 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามานะ (ประคอง วรรณสูตร, 2542) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 348 คน และยินยอมให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (0.05)

เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยคำนวณจำนวนนักเรียนตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียนทั้งหมดตามชั้นปีที่ 4 - 6 ในแต่ละโรงเรียน และสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่คำนวณได้โดยวิธีจับฉลาก

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
จำแนกรายโรงเรียน

โรงเรียน	ประชากร (N)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n)			รวม
		ม.4	ม.5	ม.6	
ศรีวิทย	1621	61	71	73	211
สะอาดเผดิมวิทยา	1051	52	44	41	137
รวม	2672	113	121	114	348

กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 ครอบครัว ซึ่งได้แก่ บิดาหรือมารดา และนักเรียนวัยรุ่น เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. เป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ใน โรงเรียนศรีวิทย หรือ โรงเรียนสะอาดเผดิมวิทยา
2. เป็นนักเรียนวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา
3. ครอบครัวมีการรับประทานอาหารนอกบ้านหรืออาหารจานด่วนแบบตะวันตกมากกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์
4. ครอบครัวอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตอำเภอเมืองชุมพร

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยผู้วิจัย ประกอบด้วย 6 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ภาวะโภชนาการ ชั้นปีที่ศึกษา จำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่ได้รับ ผู้ที่อาศัยอยู่ด้วย การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) และเติมข้อความ โดยผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง

สำหรับการประเมินภาวะโภชนาการ ใช้น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง โดยนำมาเทียบกับกราฟ แสดงเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเด็กอายุ ระหว่าง 5 - 18 ปี ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2542

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยประยุกต์จากการทบทวนวรรณกรรม (วิไลวรรณ คงกิจ, 2548) ลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามให้เลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและแปลความหมาย คือ

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบถูก ได้ 1 คะแนน

ตอบผิด ได้ 0 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (ประคอง กรรณสูตร, 2539)

ร้อยละของคะแนนมากกว่า 80	หมายถึง	มีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตกระดับมาก
ร้อยละของคะแนนเท่ากับ 50 - 80	หมายถึง	มีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตกระดับปานกลาง
ร้อยละของคะแนนน้อยกว่า 50	หมายถึง	มีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตกระดับน้อย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยประยุกต์จากการทบทวนวรรณกรรม (สุขุมาลัย ประสมศักดิ์, 2552) ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เกณฑ์การให้คะแนน

	คำถามทางบวก (คะแนน)	คำถามทางลบ (คะแนน)
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4	1
เห็นด้วย	3	2
ไม่เห็นด้วย	2	3
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	4

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนค่านิยมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก แบ่งออกเป็น 3 ระดับ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.01 - 4.00 หมายถึง	ค่านิยมในการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.01 - 3.00 หมายถึง	ค่านิยมในการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.00 หมายถึง	ค่านิยมในการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ในระดับน้อย

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามวิถีชีวิตเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีมาตรวัด 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

มากที่สุด หมายถึง	มีวิถีชีวิตแบบนี้ทุกวัน
มาก หมายถึง	มีวิถีชีวิตแบบนี้ 5 – 6 ครั้งต่อสัปดาห์
ปานกลาง หมายถึง	มีวิถีชีวิตแบบนี้ 3 – 4 ครั้งต่อสัปดาห์
น้อย หมายถึง	มีวิถีชีวิตแบบนี้ 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์
น้อยที่สุด หมายถึง	มีวิถีชีวิตแบบนี้ น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์หรือนานๆ ครั้ง หรือไม่มีเลย

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อคำถามทางบวก (คะแนน)	ข้อคำถามทางลบ (คะแนน)
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนวิถีชีวิตเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.67 - 5.00	หมายถึง	วิถีชีวิตเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.66	หมายถึง	วิถีชีวิตเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33	หมายถึง	วิถีชีวิตเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร	ระดับน้อย

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยประยุกต์จากการทบทวนวรรณกรรม (วิไลวรรณ คงกิจ, 2548) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีมาตรวัด 3 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ไม่เคยปฏิบัติ

ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไปต่อสัปดาห์

ปฏิบัติเป็นบางครั้ง หมายถึง มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ตั้งแต่ 1 - 3 ครั้งต่อสัปดาห์

ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อคำถามทางบวก (คะแนน)	ข้อคำถามทางลบ (คะแนน)
ปฏิบัติเป็นประจำ	2	0
ปฏิบัติบางครั้ง	1	1
ไม่เคยปฏิบัติ	0	2

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก แบ่งออกเป็น 3 ระดับ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.34 - 2.00 หมายถึง มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ระดับมาก คือ มากกว่า 4 ครั้งต่อสัปดาห์

ค่าเฉลี่ย 0.67 - 1.33 หมายถึง มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ระดับปานกลาง คือ 1 - 3 ครั้งต่อสัปดาห์

ค่าเฉลี่ย 0.00 - 0.66 หมายถึง มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ระดับน้อย คือ น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์

ส่วนที่ 6 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์วิถีชีวิต ค่านิยมและพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตกของกลุ่มตัวอย่างและครอบครัว

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มงานและผู้รับผิดชอบงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัย จำนวน 2 ท่าน และผู้รับผิดชอบงานการป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อจำนวน 1 ท่าน และนำข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ มาพิจารณาร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมการศึกษาการค้นคว้า

แบบอิสระเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม หลังจากนั้นทำการทดสอบหาค่าดัชนีตรงตามเนื้อหา (CVI : Content Validity Index) ได้เท่ากับ 0.91

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและได้ปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสะอาดเฉลิมวิทยาและโรงเรียนศรีราษฎร์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งมีลักษณะทางประชากรคล้ายกัน จำนวน 30 คน ก่อนที่จะนำมาใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำไปวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

2.1 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตกหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR_{20} ของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder-richardson formula 20) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.78

2.2 แบบสอบถามเพื่อวัดค่านิยมต่อการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตกหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach 's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77

2.4 แบบสอบถามวิถีชีวิตเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตกหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach 's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79

2.5 แบบสอบถามพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตกหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach 's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาเสนอโครงการการศึกษาต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อพิจารณา เมื่อได้รับความเห็นชอบจึงดำเนินการเนื่องจากผู้เข้าร่วมการศึกษานี้เป็นนักเรียนอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้ศึกษาทำหนังสือขออนุญาตจากผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อได้รับหนังสืออนุญาตจากผู้ปกครองผู้ศึกษาเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างทราบ พร้อมทั้งอธิบายเกี่ยวกับการปฏิเสธการเข้าร่วมการศึกษา หากกลุ่มตัวอย่างไม่สมัครใจสามารถยกเลิกการเข้าร่วมการศึกษาคงได้ตลอดระยะเวลาของการศึกษาโดยไม่มี

ผลกระทบใดๆ ต่อกลุ่มตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวม และนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านวิชาการเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามขั้นตอนดังนี้

1. นำโครงการการค้นคว้าอิสระเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผ่านการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนศรีราษฎร์ และโรงเรียนสะอาดเผด็จมวิทยา
2. นำหนังสือที่ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนทั้ง 2 แห่ง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขออนุญาต เก็บข้อมูล
3. ทำหนังสือขอความยินยอมจากผู้ปกครองเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมศึกษา
4. เข้าพบกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิธีการตอบแบบสอบถาม โดยพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างก่อนตอบแบบสอบถาม และดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้ศึกษาแจกแบบสอบถามให้นักเรียนทำในชั้นเรียนและรอรับกลับคืน
5. ตรวจสอบ ความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูล
6. ผู้ศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 3 ครอบครัวย และใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เทปบันทึกเสียง เพื่อใช้บันทึกการสัมภาษณ์และผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ที่สัมภาษณ์ทุกครั้ง ก่อนการบันทึกเทป
7. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ และข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตามตัวแปร เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา น้ำหนัก ส่วนสูง ภาวะโภชนาการ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่ได้รับ บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วน แบบตะวันตก ค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก วิธีชีวิตเกี่ยวกับการบริโภค

อาหาร และพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก โดยแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่าง ด้านความรู้ ค่านิยม วิถีชีวิตและพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ภาวะโภชนาการ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่ได้รับ การศึกษาของบิดามารดา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว โดยการทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) นำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก และวิถีชีวิตเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) นำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดและนำข้อมูลที่รวบรวมได้ มาแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ หาความหมายและตีความเพื่ออธิบายตามปรากฏการณ์ที่ศึกษา เชื่อมโยงความเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูล สร้างแก่นเรื่องและหัวเรื่อง และนำเสนอเป็นความเรียง